

NPP romans amplament descabdellada (*Maurinus*, *-rentius* etc.); cf. art. *Moró*. J.F.C. [No és segur si el (2) n'és un mer diminutiu de formació cat., o prové d'un *MAURELLIONE, o -RILIONE ja format en llatí, cf. les variants en -yó; i *Maurilius* en fonts merovingies. 5 i NLL occitans en -ANUM, -ACUM en Skok, p. 107].

¹ Al vol. I, 211-212 es proposava una etimologia aràbiga per a *Cala Morell* de Menorca que En Comromines rectificà posteriorment en una de les cèdules de l'*OnomCat*, atès que l'*Alqueria Morel* documentada en el *Repartiment de Mallorca* sembla que tanca la via aràbiga que es proposava allí. *Cala Morell* de Menorca ha de tenir doncs el mateix origen etimològic que els altres NLL que recollim en aquest article.

Morellà, Morellana, V. Morella Morellàs, V. Maurellàs Morelló, V. Morell

MORELLA

La ciutat cabdal del N. valencià, comarca dels Ports. PRON. *moréla*, oït sovint en els llocs mateixos, des de la primera visita, 1924. Gentilici; *morellans* 25 (Gaietà Huguet, 1935; *AlCat.*), veg. Sarthou *GGRV* 625-69. Algunes notícies del castell i del justícia de Morella en Font Rius *C.d.p.* I. 801-804.

MENC. ANT.: 1129. «regnante Adefonsus rex --- de Bilforato [Belorado] usque *Murella*» (*EEMCA* III, 30 551). Alfons el Bataller havia fet incursions pel Matarranya amunt, fins a Morella, però encara que ho reivindicà hi «regnava» tan poc com a Belorado, en plena Castella; 1224: *Morella*, i 1225 id. (Huici I, 75,95); 1229: *Morella* (Huici II, 13).

1233: en la carta de poblament que donà Blasco de Alagón: «donamus villam de *Morella* --- 500 populatoribus --- a forum Sepulvege et Extremadure --- afrs. termini *Morelle*. --- Castel de Fridas --- Benifaçan --- Bel --- Aras --- Portel --- Mora 40 --- Vilar de la Malepha --- all' Almenarella --- Val de los Pardos --- Herbes susans ---» (copiat d'un pergami per Mn.Beti i p.p. Sarthou, *GGRV*, Cast., 662, n. 434).

En la *Crònica* de Jaume I, fent plans: «quan hajam 45 presa Burriana --- e *Morela* e Cúyler --- s'auran a retre ---» (§ 131 Ag. 178). Ja es recordarà la marxa, precipitada i penosa d'En Jaume per impedir que l'eixerit «ricomme» aragonès B. d'Alagon es fes un principat quasi independent en aquella comarca, 50 sense gaire més cost que l'esforç de tots: «saluda-us don Blasco e diz-vos que s u a és *Morela* --- pesà-ns molt ---» (133) (133), el rei no en fa cas: «e pujam --- a un puet, que's feya en la costa de *Morela* --- e meteren-li nom *Pug del Rey* ---, e apareyram nostres 55 guaytes --- que nuyl om no pogués entrar; --- e

jaguem tota la nuyt en aquel pug, e moch-se temps de neu ---» (134); «--- —què serà don Blasco? —e él respòs. —vuyt entrar en *Morela* --- e puys iré veer el Rey --- —Sapiats que no us hi leixarà hom entrar --- e acostà's --- que si fugir volgués no-u pogués fer --- don Blasco vingué ves Nòs ---» (136): deliberen i a la fi transigeixen amb el que demana Blasco al Rei: «que aquest castell sia vostre e --- que yo-l tenga per Vós» (§137, p.185).

1235, 1236 i 1242 (Huici, I, 235, 249, 349) i 1237: *Morella* (*BSCC* XIV, 198); 1246: *Morelle* (gen.) (ib. xv, 117); 1246, 1250, 1266: *Morella* (*BSCC* xv, 117, 115, XIV, 341); 1280: ordre al justícia de *Morella* que tingui jurisdicció des del riu de Millars fins al 15 d'Ulldecona (Mtz.Fdo., *Doc.Val.ACA* II, 934); 1284: per al batlle de *Morella*, els masos *Nicolay* i *Fray Eximen* (Id.ib. II, 1996), i *Escobosa* (id.ib. II, 2024); 1295: *Morella* (Finke, *Acta Ar.* III, 40); 1315, 1327, 1328: *Morella* (*CoDoACA* XII, 236, XXXIX, 428, 347); 20 1402: *Morella* (*BSCC* XIV, 346); S.XVI: *Morella* (*Memor.* Muñoz, *BSCC* IV, 431); 1600 i 1609, *Morella*, amb 684 cases, senyor «*Su Magestad*» (*El Arch.* IV Reglâ, p.104): només de cristians vells (en efecte no figura en els censos de moriscos del S. XVI).

Com és sabut, el vastíssim terme de Morella es dividí en 10 subdivisions, anomenades, per tant, «denes». En el Capbreu Milian de 1443, apareix, però distribuït sota 23 epígrafs; un d'ells que porta el títol de l'actual *dena de Morella la Vella*, hi ocupa els f° 77 i 78; amb detalls com: «un troç de terra et vinya a *Morella la Vella*» (f° 77r^a).

Més dades cronològiques en la revista *Vallivana*, de Morella, Supl. de 1904, p. 78 etc: les muralles de 35 Morella tenien 10 me. d'alt per 2 de gruix, i un recorregut de 2500 m.; el 1064 ja hi havia muralles, però les actuals són de 1230; la carta de Blasco de Alagón està datada el 17-IV-1233.

Importants els «Establiments de *Morella* i ses aldees», de 1370, p.p. J.Sánchez Adell (*BSCC* XXX, 1954, 249ss., XXXI, 144). Manuel Milian i Boix, pvre. «*Morella y su comarca. turismo, historia y arte*» (Morella, impr. Carceller, 1952). A ell (i al seu germà, llibreter d'allí) dec eficaç i multiple guia en les meves enqs. a cada una de les denes, i als termes circumdants; i ell és el qui em deixà copiar el preciós capbreu de 1443, que cito amplament, i per lectura directa, de llarg a llarg de l'*Onomasticon*. Una altra ed. de la carta de població, i més bibliografia, en donà c.1774 Lz.Vargas (I, 258).

Valuosa, ja per l'antiga data, és la menció acastellanada, que dóna Alfons X en les *Cantigas*: «--- en Aragon, en *Moriella*» (ed. Mettmann, 161.1, 161.7).

HOMÒNIMS.

2) a. 889: «*silva Morella* in pago Gerundense» que devia ser prop de Begur (*Cat.Car.* II, 140.10).